

6.4.2017

Sosiaali- ja terveysvaliokunta
Eduskunta

Lausuntopyyntö HE 15/2017 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi

Kiitämme mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä HE 15/2017 vp.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi maakuntalaki, laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä sekä niiden yhteinen voimaanpanolaki. Lisäksi esityksessä on maakunta- ja sosiaali- ja terveydenhuoltouudistuksen edellyttämät muutokset muuhun lainsäädäntöön. Esityksessä on tämän mukaisesti ehdotus laiksi maakuntien rahoituksesta sekä ehdotukset kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön, verolainsäädännön, maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskevan lainsäädännön sekä eräiden yleishallintoa koskevien lakien muuttamiseksi.

Sote-uudistuksen neljä keskeistä tavoitetta ovat olleet perusterveydenhuollon ja sosiaalipalveluiden vahvistaminen, peruspalveluiden ja erikoissairaanhoidon yhteistyön kehittäminen, eriarvoisuuden vähentäminen ja kustannusten hillitseminen.

Täysimääräisesti menojen kasvua hillitsevien toimien odotetaan realisoituvan vasta useiden vuosien kuluessa. Tieto- ja viestintätekniikan hyödyntämisellä ja toiminnan kehittämisellä digitalisoinnin avulla odotetaan olevan positiivisia vaikutuksia sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusten kasvun hillintään keskipitkällä aikavälillä. Tavoitellut vaikutukset toteutuvat vasta toiminnan pitkäjänteisen kehittämisen ja uusien toimintamallien käyttöönoton tuloksena.

Toteamme, että uudistus sinänsä on tarpeellinen, mutta lähtökohtaisesti emme pidä julkisesti rahoitettujen ja tuotettujen palvelujen markkinallistamista oikeana kehityssuuntana. Pääpainon tulisi edelleen olla julkisella sektorilla, jota yksityinen sektori ja kolmas sektori tukee ja täydentää tarpeen mukaan.

Mielestämme uudistus tulisi toteuttaa vähitellen eikä yhdellä valtavalla rysäyksellä. Uudistuksen aikataulu on mahdoton toteuttaa muutoin kuin paperilla. Uudistuksen toimeenpanolle olisi syytä antaa tuntuvasti lisää aikaa.

Sote- ja maakuntauudistusta on valmisteltu useissa osissa ja valmistelu jatkuu edelleen muiden kokonaisuuksien osalta. Osat ovat riippuvuussuhteessa toisiinsa, joten niiden olisi pitänyt olla

lausuttavana yhdellä kertaa. Nyt on lausuttavana ensimmäinen osakokonaisuus. Loput tulevat ilmeisesti loppukevään aikana ja kesällä.

Nyt lausuttavana oleva hallituksen esitys on ymmärrettävästi valmisteltu kunnista ja kuntayhtymistä siirtyvän henkilöstön tarpeita huomioon ottaen. Valmistelu on valtiolta siirtyvän henkilöstön näkökulmasta ollut puutteellista. Tämä on korostunut, kun valmistelu on jakautunut kahteen osaan: sote- ja maakuntauudistukseen.

Valtion henkilöstön ja sitä edustavan Padian näkökulmasta on ongelma, että valtiolta siirtyvän henkilöstön osalta ei ole säännöksissä juuri mitään mainintoja. Ne jäävät maakuntauudistuksen II vaiheen lakiesityksissä ja kasvupalveluja koskevissa esityksissä lisättäviksi.

Valtiolta siirtyvienkin osalta on tarpeen säätää mm. liikkeenluovutuksen periaatteen noudattamisesta, lisäeläketurvasta, palkkauksen turvaamisesta ja -harmonisoinnista sekä yhteistoimintamenettelystä maakunnissa muun muassa väliaikaisen hallinnon aikana.

Nyt lausuttavana olevan hallituksen esityksen lisäksi vielä valmisteltavina ovat mm. kasvupalveluita koskevat osat sekä maakuntauudistuksen ohella tehtävät valtionhallinnon organisaatiomuutokset, kuten uusi lupa- ja valvontavirasto.

Maakuntauudistuksessa on tarkoitus lakkauttaa TE-toimistot ja ELY-keskukset. Niiden tehtävät on tarkoitus siirtää maakuntien ja niiden yhtiöiden tai yksityisten yritysten tehtäviksi. Tästä on tarkoitus säätää kasvupalvelulailla, joka on valmisteltavana.

Kuntien ja maakuntien tulevan yhteistoimintalain voimaannossäännöksen perusteella maakuntien väliaikaisen toimielimen aikana yhteistoimintaa toteutetaan kunta-alan pääsopijoiden tarkemmin ohjeistamalla tavalla. Katsomme, että säännökseen tulisi lisätä vastaava teksti valtion pääsopijajärjestöistä. Muussa tapauksessa valtiolta siirtyvät eivät yhteistoimintamenettelyssä ole yhdenvertaisessa asemassa kunnista ja kuntayhtymistä siirtyvien kanssa.

Henkilöstön asema on turvattava kaikissa sote- ja maakuntauudistuskokonaisuuteen liittyvissä henkilöstön siirtymissä ilman aikarajoitusta. Yhtiöittämisvelvoite tulee poistaa ehdotuksista. Henkilöstö on otettava aidosti ja aktiivisesti mukaan kaikissa vaiheissa.

Lainsäädäntöpaketin vaikutusten arviointi

Koko sote-lainsäädäntöpaketin vaikutuksia ei ole arvioitu riittävästi, vaikkakin niitä on arvioitu monesta näkökulmasta. Käsityksemme on, että lain valmistelua on syytä jatkaa yksityiskohtien osalta, koska suunnitelmissa on paljon aukkoja. Pelkona on maantieteellisen eriarvoisuuden lisääntyminen. Säästöjä tavoitellaan niin pitkällä tähtäimellä, että ne eivät edes siinnä horisontissa.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden henkilöstön asema tulee muuttumaan myös niin merkittävästi tässä laajassa muutosprosessissa, että osaavan henkilöstön voimavarojen kohdentaminen oikein on todella haastavaa.

Vasta kehitteillä olevien sähköisten palvelujen avulla tavoitellaan suurta muutosta: laitospalvelujen vähentämistä, perustason palvelujen parantamista, erikoistuneiden terveyspalvelujen ja resurssitarpeen vähentämistä. Mikäli tämä tavoite toteutuu, niin tällöin tapahtuu sote-palvelujen ja niiden hallinnoinnissa sellainen painopisteen muutos nykytilaan nähden, että ”sokea Reettakin” näkee

väliinputoajat, notkahdukset palvelun laadussa ja palveluihin syntyvät tilapäiset tai mahdollisesti pysyvät puutteet.

Jo lähtökohtaisesti perustettavat maakunnat ovat kooltaan ja olosuhteiltaan keskenään niin erilaisia, että uudistuksen vaikutukset tulevat vaihtelevaan alueittain. Voidaan varmuudella sanoa, että kansalaisten tasa-arvoiset mahdollisuudet saada palveluja eivät toteudu, tavoiteltuja säästöjä ei saada aikaan, ja maakuntahallinto ei voi alueillaan puuttua yksityisten yritysten toimiin.

Sote-asiantuntijoiden näkemyksien huomioon ottaminen on tarpeen

Sosiaali- ja terveysalan huippuasiantuntijoilta pyydettiin lausuntoa lainsäädäntöhakkeesta. Professorit löysivät lakiehdotuksesta niin vakavia ongelmia, että heidän lausuntoonsa olisi syytä kiinnittää tarkkaa huomiota. On äärimmäisen huolestuttavaa, että professori **Jussi Huttusen** mukaan yksikään hankkeelle asetetuista tavoitteista ei näytä lakiluonnoksessa toteutuvan.

Toteuttamisaikataulu on asiantuntijoiden mukaan epärealistinen. Kyse on valtavan laajasta muutoksesta, eikä kaaokseen ajautumiseen ole varaa sen enempää palveluiden tarvitsijoilla kuin veronmaksajillakaan.

Pyydämme kohteliaimmin ottamaan edellä mainitut seikat huomioon ja sen, että nyt käsiteltävänä olevia säännöksiä täydennetään kattamaan valtiolta siirtyvää henkilöstöä.

Puheenjohtaja

Niko Simola

Neuvottelujohtaja

Harri Sirén